

Kriminalitet blandt unge og voksne, der har mistet en forælder i barndommen eller ungdommen

KRIMINALITET BLANDT UNGE OG VOKSNE, DER HAR MISTET EN FORÆLDER I
BARNDOMMEN ELLER UNGDOMMEN

Afdelingsleder: Mette Deding
Afdelingen for Udsatte børn, Dagtilbud og Skole

© 2017 SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd

SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd
Herluf Trolles Gade 11
1052 København K
Tlf. 33 48 08 00
sfi@sfi.dk
www.sfi.dk

SFI's publikationer kan frit citeres med tydelig angivelse af kilden.

SFI-notater skal danne grundlag for en faglig diskussion. SFI-notater er foreløbige resultater, og læseren bør derfor være opmærksom på, at de endelige resultater og fortolkninger fra projektet vil kunne afvige fra notatet.

INDHOLD

1	KRIMINALITET BLANDT FORÆLDRELØSE BØRN OG UNGE	5
	Tabet af en forælder	6
	Sigtelser for lovovertrædelser	8
	Sammenhængen mellem tabet af en forælder og sigtelser for lovovertrædelser	9
	Barnet eller den unges alder ved forældrens død	11
	Forskelle mellem drenge og piger	13
	Forældres død og anbringelser uden for hjemmet	15
	Samlet model	17
	LITTERATUR	21

KRIMINALITET BLANDT FORÆLDRELØSE BØRN OG UNGE

At opleve en forælders død i løbet af barndommen er associeret med en lang række ugunstige outcomes, der kan forringe barnets livschancer på både kortere og længere sigt med konsekvenser for både barnets individuelle livskvalitet og samfundsøkonomien til følge. Tidligere studier har eksempelvis påvist, at børn, som har mistet en forælder, har ringere skolepræstationer, hyppigere forekomst af psykiske problemer som depression samt hyppigere selvskadende adfærd og selvmordsforsøg (fx Berg, Rostila & Hjem, 2016; Berg m.fl., 2014; Jakobsen & Christiansen, 2011; Mack, 2001; Rostila m.fl., 2016; Tyrka m.fl., 2008).

Disse sammenhænge er ikke nødvendigvis kausale. Selvom børn fra alle samfundslag kan opleve, at en forælder dør, er risikoen ikke jævnt fordelt. Sammenhængene mellem forældres død og børnenes udviklingsoutcomes kan i mange tilfælde være spuriøse i betydningen, at både sandsynligheden for en ugunstig udvikling hos børnene og sandsynligheden for forældrenes tidlige død er forøget som følge af de samme bagvedliggende forhold som eksempelvis forældres misbrugsproblemer eller depression. Samtidig må det dog forventes, at en traumatiserende oplevelse som en forælders død og de efterfølgende konsekvenser for familiens både økonomiske og menneskelige ressourcer bidrager selvstændigt til børnenes udvikling på både kort og langt sigt.

Uanset hvilke årsagskæder der bevirker, at børn, der mister en forælder i løbet af barndommen, klarer sig dårligere end deres jævnaldrende, er det imidlertid vigtigt at vide, på hvilke områder disse børn er særligt udsatte. Med viden om, hvilke ugunstige udviklingsudfald der er særligt sandsynlige, kan man iværksætte den mest relevante støtte for at sikre disse børns individuelle livschancer og forhindre store fremtidige samfundsmæssige udgifter.

Et udviklingsoutcome af særlig interesse for Børn, Unge & Sorg er risikoen for at blive kriminel efter tabet af en forælder i barndommen. Enkelte internationale studier har påvist, at børn, der har mistet deres forældre i løbet af barndommen, hyppigere begår ungdomskriminalitet eller får en voldsdom (Draper & Hancock, 2011; Wilcox m.fl., 2010). Disse resultater lader sig dog ikke nødvendigvis generalisere til Danmark.

Dette notat belyser sammenhængen mellem at opleve tabet af en forælder tidligt i livet og sigtelser for lovovertrædelser begået som ung voksen. Notatet er baseret på registerdata for hele årgang 1984 og deres forældre, og på den baggrund analyserer vi, hvor mange børn og unge fra årgangen der mistede en forælder fra fødslen til og med det kalenderår, hvor de fyldte 20 år, altså i perioden 1984-2004. Tabet af en forælder sammenholdes med, hvor stor en del af årgangen der er sigtet for lovovertrædelser, fra de har passeret den kriminelle lavalder (15 år) til og med det kalenderår, hvor de runder 30 år (1999-2014). Vi har valgt at anvende sigtelser til at afdække de unges kriminelle adfærd for også at indfange de mindre alvorlige forseelser. Selvom en stor del af befolkningen sigtes for en eller flere lovovertrædelser, er sigtelser ikke jævnt fordelt i befolkningen.

Ved at inddrage alle sigtelser indfanger analyserne i notatet sammenhængen mellem forældres død og en øget forekomst af normbrydende og både mildere og grovere kriminel adfærd. Hvis forældres død er forbundet med at udvise normbrydende adfærd og småkriminalitet, men ikke med hård kriminalitet, vil sammenhængen ikke indfanges ved at anvende strengere operationaliseringer af kriminalitet som eksempelvis, at man er idømt ubetinget straf. En del sigtelser frafaldes dog, eksempelvis hvis mistanken ikke kan bevises, og de er muligvis ubegrundede. Uanset om der studeres sigtelser eller straf, er det imidlertid kun de lovovertrædelser, som politiet får kendskab til, der kan belyses ved hjælp af registerdata. Omvendt er det dog en klar styrke ved registreret kriminalitet, at man til gengæld ikke er afhængig af folks hukommelse eller vilje til at oplyse om deres normbrydende og kriminelle handlinger.

TABET AF EN FORÆLDER

Cirka 1 ud af 20 børn og unge (5,3 pct.) mister én eller begge forældre, inden de fylder 21 år. Tabel 1.1 viser, at det hyppigst er faren, som dør tidligt, idet 3,6 pct. af årgang 1984 mistede deres biologiske far i løbet af barndommen og ungdommen. Henvend halvt så mange (1,6 pct.) mistede deres mor. Endelig er der en meget lille gruppe, som udgør 0,1 pct., som mistede begge forældre.

TABEL 1.1

Andel af årgang 1984, der har mistet én eller begge forældre i løbet af barndom og ungdom.¹ Procent.

	Procent
Ingen forældre døde	94,71
Far død	3,58
Mor død	1,60
Begge forældre døde	0,11
Total	100,00
N	60.017

Anm.: Personer, der er indvandret til eller udvandret fra Danmark i perioden, indgår.

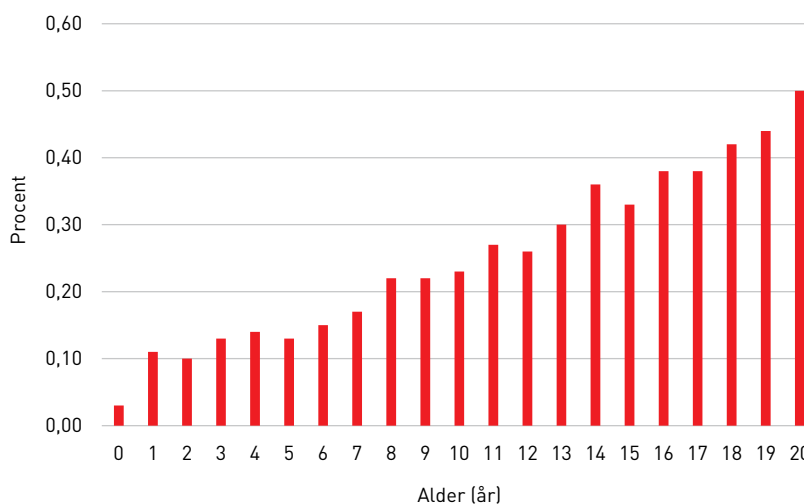
1. Biologiske forældres død er opgjort, fra barnet var 0-20 år.

Kilde: Danmarks Statistik og egne beregninger.

Sandsynligheden for, at en af forældrene dør, stiger med barnets alder. Figur 1.1 illustrerer, hvor stor en del af årgang 1984 der mistede en forælder, for hvert leveår til og med året, hvor de fyldte 20 år.

FIGUR 1.1

Andel af årgang 1984, der har mistet en forælder i løbet af barndom og ungdom, fordelt efter barnets alder ved forælders død.¹ Procent.

Anm.: Personer, der er indvandret til eller udvandret fra Danmark i perioden, indgår. N = 60.017.

1. 67 børn mistede begge deres biologiske forældre. Disse børn indgår med deres alder ved den første af forældrenes dødsfald.

Kilde: Danmarks Statistik og egne beregninger.

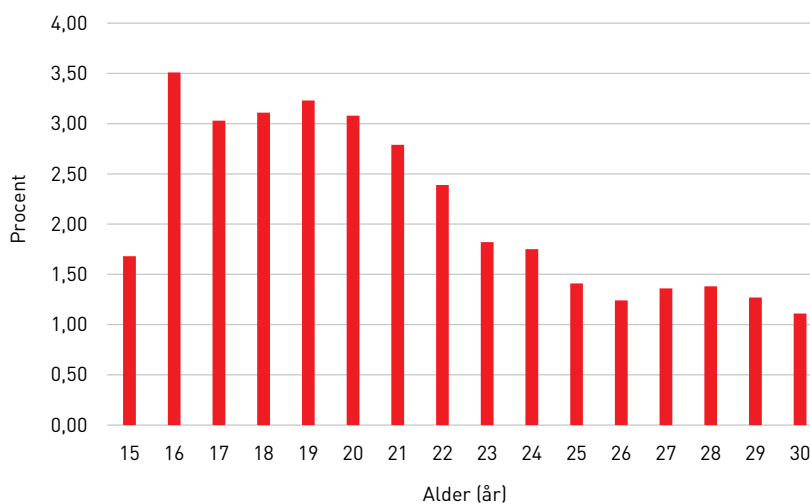
Figur 1.1 viser entydigt, at desto ældre børnene er, desto flere oplever, at en af forældrene dør. Tabet af en af de primære omsorgsgivere er således sjældent blandt yngre børn, men bliver mere udbredt for større børn og unge.

SIGTELSER FOR LOVOVERTRÆDELSER

Normbrydende adfærd og småkriminalitet er relativt almindeligt i ungdommen, og det afspejler sig i, at ca. en tredjedel af befolkningen (34,2 pct.) er sigtet for mindst én lovovertrædelse, når de fylder 31 år. Den kriminelle adfærd – og dermed også sigtelserne – topper i ungdommen. Enkelte vedbliver at lave kriminalitet, men størstedelen af de ungdomskriminelle er lovlydige borgere i voksenlivet og lever senere et liv helt uden lovovertrædelser. Figur 1.2 viser alderen på gerningstidspunktet for lovovertrædelser bag den første sigtelse for årgang 1984. De unge kan dog have begået normbrydende og kriminelle handlinger, før de passerede den kriminelle lavalder, hvilket vi i sagens natur ikke har oplysninger om. Den første lovovertrædelse, der fører til en sigtelse, er imidlertid for den største gruppe (3,5 pct.) begået det år, de fyldte 16 år.

FIGUR 1.2

Andel af årgang 1984, der sigtes første gang, fordelt efter alder på gerningstidspunktet. Procent.

Anm.: Personer, der er indvandret til eller udvandret fra Danmark i perioden, indgår. N = 60.017.

Kilde: Danmarks Statistik og egne beregninger.

Figur 1.2 viser også, at fra det år, de unge fylder 25 år, er andelen af årgangen, der begår lovovertrædelser, der fører til deres første sigtelse, faldet til under 1,5 pct. pr. år.

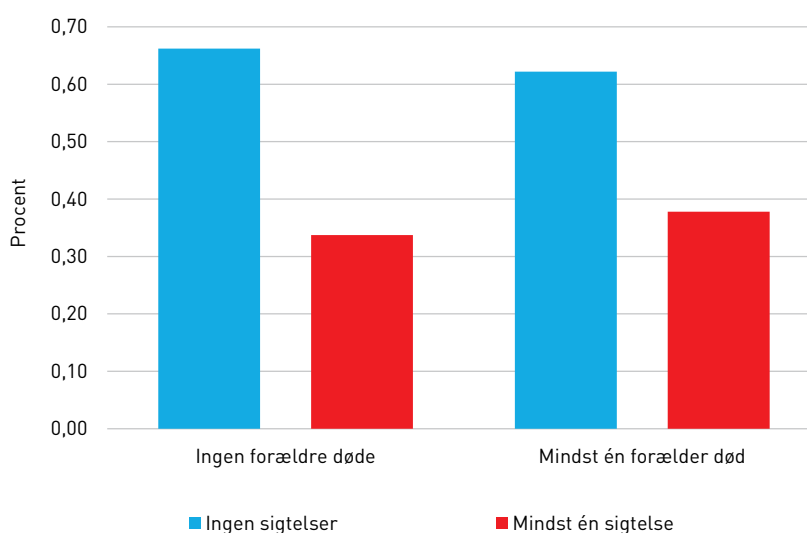

SAMMENHÆNGEN MELLEM Tabet af en forælder og sigtelser for lovovertrædelser

Det centrale spørgsmål, som denne undersøgelse skal belyse, er, hvorvidt børn og unge, der har mistet deres forældre, begår mere kriminalitet end andre børn og unge. Figur 1.3 illustrerer, at dette klart er tilfældet. Blandt 30-årige, der ikke har mistet en forælder i løbet af barndommen eller ungdommen, er 33,7 pct. sigtet for mindst en lovovertrædelse. Blandt 30-årige, som derimod mistede en af de primære omsorgsgivere tidligt, er andelen af sigtede i stedet 41,9 pct. Denne forskel er statistisk signifikant.¹

FIGUR 1.3

Sigtelser ved 30-års-alderen for personer fra årgang 1984 opdelt på, om de har mistet en forælder i løbet af barndom og ungdom.¹

Anm.: Personer, der er indvandret til eller udvandret fra Danmark i perioden, indgår. N = 60.017.

1. Biologiske forældres død er opgjort, fra barnet var 0-20 år.

Kilde: Danmarks Statistik og egne beregninger.

Vi kan dog ikke på baggrund af figur 1.3 konkludere, at børn og unge, hvis forældre dør, efterfølgende har større sandsynlighed for at begå kriminalitet end andre børn og unge. Det skyldes, at figur 1.3 medregner alle lovovertrædelser, der har ført til sigtelser, dvs. lovovertrædelser foretaget efter at den unge er fyldt 15 år. En del af disse lovovertrædelser kan imidlertid

1. $P < 0,000$. 2. $P < 0,000$. 3. Hvis børnenes adfærd er mest påvirket kort tid efter tabet af en forælder, er det dog også muligt, at børnene, som mistede en forælder, mens de var små, også havde en relativt mere antisocial adfærd i perioden kort efter forældrens død. Denne antisociale adfærd indfanges ikke med denne analyse, da den har fundet sted, før barnet passerede den kriminelle lavalder.

være begået forud for forælders dødsfald, idet vi medregner forælders død helt op til det år, hvor den unge fylder 20 år, da unge forventes at være sårbare i forhold til forælders død langt ud over barndommen.

Da vi er interesseret i, om tabet af en forælder kan påvirke de unges kriminalitetstilbøjelighed, undersøger vi således også i tabel 1.2, hvor stor en del af de personer fra årgang 1984, der har mistet en forælder i løbet af barndom og ungdom, der i 30-års-alderen er sigtet for lovovertrædelser begået henholdsvis før og efter forældrenes død. Her tager vi således højde for tidsrækkefølgen af de to begivenheder. Gruppen, der ikke er sigtet, udgør 41,9 pct. Gruppen sigtet for lovovertrædelser begået efter forældrenes død udgør 35,4 pct. Og gruppen, der var kriminelle i større eller mindre omfang allerede før forælders død, udgør 6,5 pct. Det svarer til, at 15,5 pct. af de sigtede fra årgang 1984, der har mistet en forælder i barndom eller ungdom, har begået deres første lovovertrædelse før forældrenes død. Da sociale forhold og individuelle karakteristika, der måske kan gå i arv, øger sandsynligheden for både tidlig død og kriminalitet, er dette ikke overraskende. Det tydeliggør, at den øgede forekomst af sigtelser blandt personer, der har mistet en forælder tidligt i livet ikke (udelukkende) kan betragtes som en effekt af forælders død.

TABEL 1.2

Tidspunkt for første lovovertrædelse, der har ført til sigtelse, for personer fra årgang 1984, der har mistet mindst én forælder i løbet af barndommen eller ungdommen.¹ Procent.

	Procent
Ingen sigtelser	58,15
Sigtet for lovovertrædelse før forælders død	6,49
Sigtet for lovovertrædelse efter forælders død	35,36
Total	100,00
N	3.176

Anm.: Personer, der er indvandret til eller udvandret fra Danmark i perioden, indgår. Sigtelser er opgjort ved 30-årsalderen. Hvis begge forældre er døde, indgår tidspunktet for den første af forældrenes dødsfald. Tidspunktet for lovovertrædelsen er opgjort som gerningsåret i sigtelsen (året for startdagen i gerningsperioden). Falder forælders død og gerningsåret samme år, betragtes det som en lovovertrædelse før forælders død.

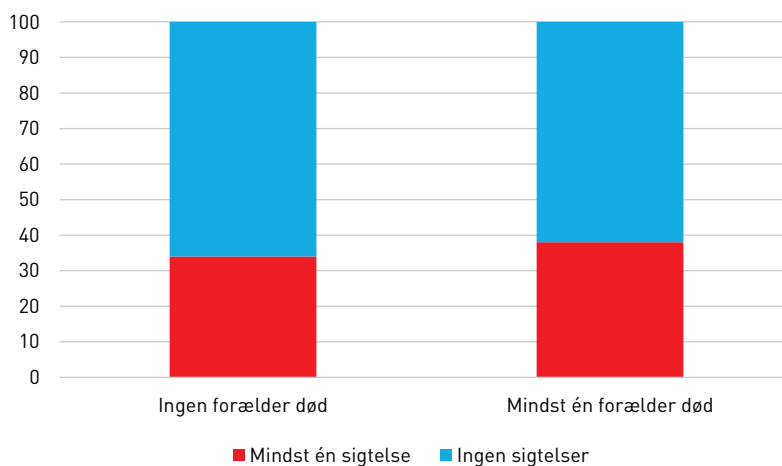
1. Biologiske forælders død er opgjort, fra barnet var 0-20 år.

Kilde: Danmarks Statistik og egne beregninger.

Gentages undersøgelsen af sammenhængen mellem en forælders død i barndommen eller ungdommen og sigtelser for lovovertrædelser uden de 206 individer, der på baggrund af registerdata kan identificeres som kriminelle, allerede inden de mistede en forælder, finder man imidlertid stadig den samme forhøjede sandsynlighed for at være sigtet ved 30-årsalderen, hvilket er illustreret i figur 1.4.

FIGUR 1.4

Sigtelser ved 30-års-alderen for personer fra årgang 1984 opdelt på, om de har mistet en forælder i løbet af barndom og ungdom.¹ Procent.

Anm.: Personer, der er indvandret til eller udvandret fra Danmark i perioden, indgår. 206 personer, der var sigtet for lovovertrædelser begået før deres forældres død, er ekskluderet. N = 59,811.

1. Biologiske forældres død er opgjort, fra barnet var 0-20 år.

Kilde: Danmarks Statistik og egne beregninger.

Sammenligner man figur 1.3 og 1.4, kan man se, at fordelingen blandt sigtede og ikke sigtede for gruppen, der har mistet en forælder, er kommet til at ligne fordelingen blandt de øvrige mere, når de 206 individer, der begik lovovertrædelser forud for deres forælders død, ekskluderes. Blandt de resterende personer, der har mistet en forælder, er 37,8 pct. sigtet (for en forseelse begået efter forælders død) ved 30 år, hvilket stadig er signifikant flere end de 33,7 pct. af personer, som ikke har mistet en forælder, der er sigtet.² Selv når der korrigeres for rækkefølgen af begivenhederne, er der altså en signifikant overrepræsentation af personer, der har mistet en forælder i barndom eller ungdom, blandt de sigtede.

BARNET ELLER DEN UNGES ALDER VED FORÆLDERENS DØD

Børns og unges sårbarhed over for et chok som en forælders død og i forhold til efterfølgende at leve uden denne omsorgsgiver kan forventes at variere med deres udviklingstrin. I løbet af opvæksten kan der være faser,

2. $P < 0,000$.³ Hvis børnenes adfærd er mest påvirket kort tid efter tabet af en forælder, er det dog også muligt, at børnene, som mistede en forælder, mens de var små, også havde en relativt mere antisocial adfærd i perioden kort efter forælders død. Denne antisociale adfærd indfanges ikke med denne analyse, da den har fundet sted, før barnet passerede den kriminelle lavalder.

hvor betydningen af forældrenes tilstedeværelse er større end i andre faser, fx i forhold til identitetsudvikling eller overvågning og supervision.

TABEL 1.3

Sigtelser ved 30-års-alderen for personer fra årgang 1984, der har mistet en forælder i barndom eller ungdom.¹ Procent.

Alder ved forælders død	Mindst én sigtelse	Antal
0-2 år	41,9	229
3-5 år	38,7	163
6-10 år	40,7	592
11-14 år	45,4 ***	716
15-17 år	38,7	613
18-20 år	24,5 ***	657
N	37,8	2.970

Anm.: * p < 0,05, ** p < 0,01, *** p < 0,001 (test af forskelle mellem andele. Hver gruppe sammenlignes med alle øvrige).
 Personer, der er indvandret til eller udvandret fra Danmark i perioden, indgår. Hvis begge forældre er døde, indgår barnets alder ved den første af forældrenes dødsfald. 206 personer, der var sigtet for lovovertrædelser begået før deres forældres død, er ekskluderet.

1 Biologiske forældres død er opgjort, fra barnet var 0-20 år.

Kilde: Danmarks Statistik og egne beregninger.

Tabel 1.3 viser, om personer fra årgang 1984 har begået lovovertrædelser i 30-års-alderen afhængigt af, hvor gamle de var, da de mistede en forælder. Generelt falder andelen, der bliver sigtet, svagt, desto ældre børnene eller de unge var, da en af deres forældre døde. To aldersgrupper skiller sig dog ud. De unge voksne, der var 18-20 år, da de mistede enten deres mor eller far, begår efterfølgende langt færre lovovertrædelser, der fører til sigtelse, end børn og unge, der har mistet deres forælder tidligere. Af denne gruppe er 24,5 pct. sigtet, når de er 30 år. En del af årsagen hertil er, at unge, der var sigtet, allerede før forælderen døde, ikke indgår her. Da kun lovovertrædelser begået efter forældrens død indgår, har unge, der mister en forælder, flere år efter at de har passeret den kriminelle lavalder, kortere tid til at begå lovovertrædelser, inden det opgøres ved 30 år. Det kan være problematisk, idet den første sigtelse typisk falder i de første år, efter at den kriminelle lavalder er passeret. Figur 1.2 viser dog, at mange fortsat sigtes første gang sidst i 20'erne, så de unge, der mister deres forældre, når de er 18-20 år, kan så at sige stadig nå at begå lovovertrædelser. En del af forklaringen på den lavere sigtelsesrate i denne gruppe er sandsynligvis også, at de er mere robuste, i højere grad er parat til at stå på egne ben og måske har etableret et sundt netværk, når de mister deres forælder.

Modsat skiller børn, der mister en forælder, mens de er 11-14 år gamle, sig negativt ud i tabel 1.3, da de har en markant større sandsynlighed for efterfølgende at blive sigtet end børn og unge, der mister en forælder på et andet alderstrin. Tabet af en forælder i 11-14-års-alderen synes hermed at være en særlig risiko i forhold til senere at have normbrydende

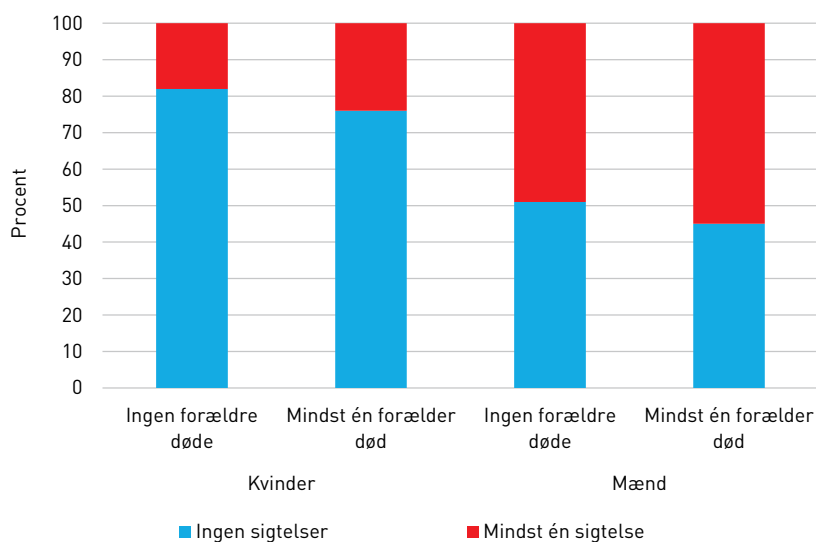
eller kriminel adfærd. Børn og unge, der mister en forælder, har således forskellig sårbarhed afhængigt af deres alder i forhold til at blive kriminel.³

FORSKELLE MELLE M DRENGE OG PIGER

Kriminel adfærd er langt mere udbredt blandt unge mænd end blandt unge kvinder. Halvdelen (49,9 pct.) af alle danske mænd er ved 30-årsalderen blevet sigtet for mindst en lovovertrædelse, mens det samme kun gør sig gældende for under en femtedel (18,2 pct.) af de 30-årige kvinder. Drenge og piger har samme risiko for at miste deres forældre i løbet af barndommen, men det er sandsynligt, at de reagerer forskelligt. Det kan eksempelvis tænkes, at forælderen af samme køn som barnet har størst betydning i kraft af at være rollemodel. Da det oftere er faren end moren, som dør tidligt, vil drenge hermed hyppigere lide under tabet af deres rollemodel i familien end piger.

FIGUR 1.5

Sigtelser ved 30-årsalderen for årgang 1984 fordelt efter, om de har mistet en forælder i barndom eller ungdom¹ og opdelt på køn. Alle sigtelser. Procent.

Anm.: Personer, der er indvandret til eller udvandret fra Danmark i perioden, indgår. N = 60.017.

1. Biologiske forældres død er opgjort, fra barnet var 0-20 år.

Kilde: Danmarks Statistik og egne beregninger.

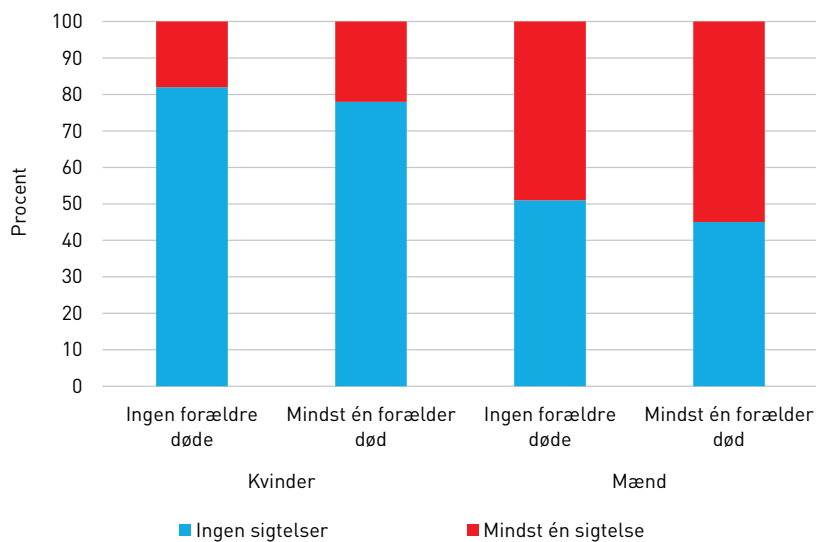
3. Hvis børnenes adfærd er mest påvirket kort tid efter tabet af en forælder, er det dog også muligt, at børnene, som mistede en forælder, mens de var små, også havde en relativt mere antisocial adfærd i perioden kort efter forældrens død. Denne antisociale adfærd indfanges ikke med denne analyse, da den har fundet sted, før barnet passerede den kriminelle lavalder.

Figur 1.5 illustrerer imidlertid, at både kvinder og mænd har markant større sandsynlighed for at have begået kriminalitet eller andre mindre lovovertrædelser ved 30-års-alderen, hvis de har mistet en forælder i løbet af barndommen og ungdommen. Figur 1.5 viser dog også, at sandsynligheden øges fra et markant højere udgangspunkt for mænd end for kvinder.

Blandt kvinder, der ikke har mistet en forælder i løbet af barndommen eller ungdommen, har 17,8 pct. en sigtelse, når de fylder 30 år, mens det samme er tilfældet for 24,6 pct. af de kvinder, der har mistet en forælder. Blandt mænd, der ikke har oplevet tabet af en forælder som barn eller ung, har 49,4 pct. en sigtelse, mens 59,8 pct. af mændene, der har oplevet en forælders død, er sigtet en eller flere gange, når de fylder 30 år. Andelen med mindst én sigtelse ved 30 år er signifikant større for både mænd og kvinder, hvis de har mistet en forælder i løbet af barndom eller ungdom.⁴ Det er dog ikke muligt på denne baggrund at afvise, at kønnene reagerer forskelligt på tabet af en forælder. Dette vil blive belyst nærmere sidst i notatet i en samlet model for sandsynligheden for at blive sigtet.

FIGUR 1.6

Sigtelser ved 30-års-alderen for årgang 1984 fordelt efter, om de har mistet en forælder i barndom eller ungdom¹ og opdelt på køn. Kun sigtelser efter forælders død. Procent.

Anm.: Personer, der er indvandret til eller udvandret fra Danmark i perioden, indgår. 206 personer, der var sigtet for lovovertrædelser begået før deres forældres død, er ekskluderet. N = 59,811.

1. Biologiske forældres død er opgjort, fra barnet var 0-20 år.

Kilde: Danmarks Statistik og egne beregninger.

4. Kvinder: $p < 0,000$, mænd: $p < 0,000$.

Inddrager vi alene sigtelser for lovovertrædelser begået efter forældrens død, reduceres forskellen mellem grupperne for begge køn, som det fremgår af figur 1.6.

Når unge, der er sigtet for forseelser begået før en forælders dødsfald, udelukkes af analysen, har 21,9 pct. af de resterende kvinder, der har mistet en forælder i løbet af barndom eller ungdom, efterfølgende begået lovovertrædelser, der har ført til sigtelse. Det er signifikant flere end de 17,8 pct. sigtede blandt kvinderne, der ikke oplevede at miste en forælder.⁵ For mændenes vedkommende er der også fortsat signifikant flere, der har én eller flere sigtelser, blandt dem, der har mistet en forælder. Når de unge, der er sigtet for kriminalitet eller anden uacceptabel adfærd, før de mistede en forælder, ikke indgår, har 55,3 pct. af mændene, der har mistet en forælder tidligt i livet, mindst én sigtelse, når de er 30 år. Den tilsvarende andel for mænd, der ikke har mistet en forælder, er 49,4 pct.⁶

FORÆLDRES DØD OG ANBRINGELSER UDEN FOR HJEMMET

Sammenhængen mellem forældres død i barndommen eller ungdommen og lovovertrædelser kan bl.a. skyldes, at begge dele er associeret med anbringelser uden for hjemmet. Blandt børn og unge i årgang 1984 var 13,0 pct. af dem, der mistede en forælder, anbragt uden for hjemmet på et tidspunkt i løbet af opvæksten, mens det samme var tilfældet for 3,1 pct. af de børn og unge, som ikke mistede en forælder. Anbringelserne var dog ikke nødvendigvis forårsaget af forældrens død. Studier har vist, at der særligt ved anbringelser under institutionslignende forhold nogle gange foregår nogle uhensigtsmæssige læringsprocesser i forhold til normbrydende adfærd, og at nogle unge sågar får etableret et kriminelt netværk på anbringelsesstedet. Da en del børn og unge, hvor en eller begge forældre er døde, anbringes uden for hjemmet, er det sandsynligt, at det er anbringelserne snarere end forældrenes død, der bidrager til den forøgede forekomst af lovovertrædelser.

Figur 1.7 viser, at 30-årige, der på et tidspunkt i løbet af opvæksten har været anbragt uden for hjemmet, hyppigere er sigtet for lovovertrædelser end 30-årige, der aldrig var anbragt uden for hjemmet. Det fremgår ikke af figuren, men overordnet set har 58,4 pct. af de tidligere anbragte en eller flere sigtelser, mens det samme gælder for 33,3 pct. af de 30-årige, der aldrig var anbragt.

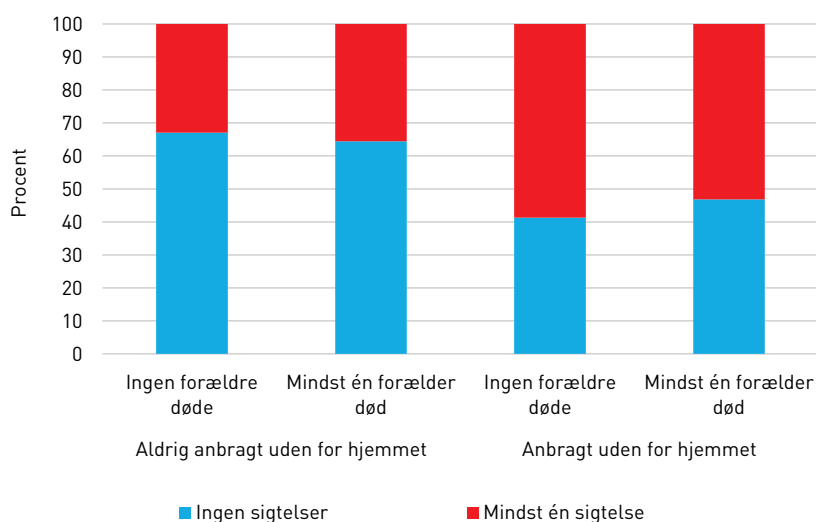
---

5. $P < 0,000$.

6. $P < 0,000$. 7. $P < 0,000$.

FIGUR 1.7

Sigtelser ved 30-års-alderen for årgang 1984 fordelt efter, om de har mistet en forælder i barndommen eller ungdommen¹, og efter om de har været anbragt uden for hjemmet. Procent.

Anm.: Personer, der er indvandret til eller udvandret fra Danmark i perioden, indgår. N = 60.017.

1. Biologiske forældres død er opgjort, fra barnet var 0-20 år.

Kilde: Danmarks Statistik og egne beregninger.

Figur 1.7 viser imidlertid, at sammenhængen mellem forældres død og deres børns lovovertrædelser ikke skyldes effekten af anbringelser. Sammenhængen er således fortsat stærkt signifikant, selvom vi alene kigger på personer, der aldrig har været anbragt. For disse personer gælder, at 39,6 pct. er sigtet for lovovertrædelser, hvis de har mistet en forælder, mens 33,0 pct. er sigtet, hvis de ikke har mistet en forælder.⁷ Til gengæld forsvinder sammenhængen mellem at have oplevet tabet af en forælder i barndom eller ungdom og en hyppigere forekomst af sigtelser for de tidligere anbragte. Der er således 57,0 pct. af de tidligere anbragte, der også har mistet en forælder, der er sigtet for en lovovertrædelse ved 30-årsalderen. Blandt de tidligere anbragte, som ikke har mistet en forælder, har 58,7 pct. en eller flere sigtelser. Selvom der er en høj forekomst af sigtelser blandt tidligere anbragte, der har mistet en forælder i løbet af barndom og ungdom, er forekomsten faktisk lavere end blandt andre tidligere anbragte. Anbragte børn og unge har en problemtungde og en livsbane, hvor mange begår lovovertrædelser, uanset om deres forældre er døde eller ej. Sammenhængen mellem forældres død og børn og unges tendens til at begå lovovertrædelser eksisterer derimod fortsat for perso-

7. $P < 0,000$.

ner, der aldrig har været anbragt. Forældres død i løbet af barndommen og ungdommen optræder således konsistent sammen med en øget forekomst af lovovertrædelser, og det kan ikke forklares ved, at disse børn hyppigere har været anbragt uden for hjemmet.

Ekskluderes de unge, der var sigtet for lovovertrædelser begået allerede inden forælderen døde, finder vi fortsat en signifikant overrepræsentation af sigtede blandt personer, der har mistet en forælder, og som aldrig har været anbragt uden for hjemmet. Af denne gruppe har 35,6 en sigtelse, når de er 30 år, mod 33,0 pct. af personer, som ikke har mistet en forælder eller været anbragt.⁸ Blandt personer, der har været anbragt, ændrer sammenhængen styrke, når de unge, der var sigtet for lovovertrædelser allerede forud for deres forælders dødsfald, ekskluderes fra undersøgelsen. Uden denne gruppe er der signifikant færre sigtede blandt personer, der har mistet en forælder og været anbragt (53,2 pct.) sammenlignet med andre tidligere anbragte (58,7 pct.).⁹

SAMLET MODEL

Hidtil har notatet præsenteret fordelingen af sigtelser blandt personer, der henholdsvis har mistet og ikke har mistet en forælder i løbet af barndom og ungdom opdelt på henholdsvis køn og anbringelser særskilt. Sluttelig præsenteres en samlet model for sandsynligheden for at have mindst én sigtelse som 30-årig. Fordelen ved den samlede model er, at den viser, hvor meget den enkelte variabel bidrager med til sandsynligheden for at være sigtet, når de andre variable holdes konstant. Tabel 1.4 viser den lineære sandsynlighedsmodel.

Af tabel 1.4 fremgår det, at både personernes køn, om de har været anbragt uden for hjemmet som børn, og om de har mistet en af deres forældre som barn eller ung, har en stærkt signifikant selvstændig sammenhæng med, om personen begår lovovertrædelser, der fører til sigtelse. Køn har den største betydning, idet mænd har 31,5 pct. større sandsynlighed for at være sigtet end kvinder. Personer, der har været anbragt uden for hjemmet, har 24,2 pct. større sandsynlighed for at være sigtet, end personer, der ikke har været anbragt. Endelig har personer, der mistede en forælder i barndom eller ungdom, 3,4 pct. større sandsynlighed for at være sigtet, end personer, der ikke har mistet en forælder.

---

8. $P < 0,01$.

9. $P < 0,05$.

TABEL 1.4

Model for sandsynligheden for at være sigtet for mindst én lovovertrædelse, når man er 30 år. Lineær sandsynlighedsmodel.

	Koefficient	
Køn (mand)	0,315	***
Har været anbragt uden for hjemmet	0,242	***
Mindst én af forældrene døde, da barnet var 0-20 år	0,034	***
Anbragt*forælder død	-0,062	*
Konstant	0,171	***
N	59.811	
R ²	0,12	

Anm.: * p < 0,05, ** p < 0,01, *** p < 0,001. Modellen er baseret på data for årgang 1984. Personer, der er indvandret til eller udvandret fra Danmark i perioden, indgår. 206 personer, der var sigtet for lovovertrædelser begået før deres forældres død, er ekskluderet. Ikke signifikante interaktionsled er udeladt.

Kilde: Danmarks Statistik og egne beregninger.

Desuden er der signifikant interaktion mellem det at have været anbragt og det at have mistet en forælder. Kombinationen af at have været anbragt uden for hjemmet og at have mistet en forælder ændrer sandsynligheden for at begå lovovertrædelser på en anden måde end anbringelse og forældres død hver for sig. Personer, der både har været anbragt og har mistet deres forældre, har $(0,242 + 0,034 - 0,062)$ 21,4 pct. større risiko for at blive sigtet, sammenlignet med personer, der hverken har været anbragt eller mistet en forælder tidligt. Sandsynligheden for at blive sigtet er således lavere for personer, der både har været anbragt og mistet en forælder, sammenlignet med personer, der alene har været anbragt. Til gengæld har personer, der har mistet en forælder, langt større risiko for at blive sigtet, hvis personen også har været anbragt uden for hjemme, sammenlignet med personer, der alene har mistet en forælder. Forklaringen på, at tidligere anbragte, der mistede en forælder i barndommen eller ungdommen, begår færre lovovertrædelser, der fører til sigtelse, sammenlignet med andre tidligere anbragte, kan være, at en del af disse børn og unge netop var anbragt pga. forældrens død, og at de ikke havde andre sociale eller personlige problemer ud over forældrens død. Andre anbragte har, på trods af at de ikke har mistet en forælder, ofte en massiv og mangedimensioneret problemportefølje i form af både personlige og familierelaterede problemer, der øger deres sandsynlighed for at blive kriminelle.

Der er ikke signifikant interaktion mellem personens køn og forældres eventuelle død i forhold til at forklare sandsynligheden for at blive sigtet, når der kontrolleres for, om personen har været anbragt uden for hjemmet. Det betyder, at drenge og piger oplever den samme forøgelse af sandsynligheden for at blive sigtet, hvis en af forældrene dør. Drengenes sandsynlighed for at blive sigtet forøges dog fra et langt højere niveau end pigerne. En kvinde, som har mistet sine forældre i barndommen, og som ikke har været anbragt, har $(0,171 + 0,034)$ 20,5 pct. sandsynlighed for at være sigtet mindst én gang, mens en tilsvarende mand har en sandsynlig-

hed på $(0,171 + 0,315 + 0,034)$ 52,0 pct. Drengene og piger reagerer således på samme måde i forhold til at begå lovovertrædelser, der fører til sigtelse. Det er dog sandsynligt, at kønnene adskiller sig, hvis andre udviklingsudfald end lovovertrædelser i stedet blev gransket.

Børn og unge, der mister en forælder, mens de vokser op, er signifikant overrepræsenteret blandt yngre voksne sigtet for lovovertrædelser. Sammenhængen er ikke nødvendigvis kausal, men den består, selvom unge, der er sigtet for lovovertrædelser begået forud for deres forælders død, ikke indgår. Når der kontrolleres for køn og anbringelse uden for hjemmet, har forældres død en stærkt signifikant selvstændig sammenhæng med sandsynligheden for at blive sigtet. Barnets eller den unges alder ved forælders død spiller også ind på, om de senere begår normbrydende eller kriminell adfærd. Store børn i alderen 11-14 år synes at være mere sårbare, mens unge voksne i alderen 18-20 år fremstår mere robuste i forhold til at begå lovovertrædelser. Både kvinder og mænd har signifikant hyppigere én eller flere sigtelser, hvis de har mistet en forælder i barndom eller ungdom. Børn og unge, der har været anbragt uden for hjemmet, har generelt en høj forekomst af sigtelser for lovovertrædelser i 30-års-alderen, og for denne gruppe øges sandsynligheden for at være sigtet ikke, hvis man har mistet en forælder i løbet af barndommen; faktisk tværtimod. Den øgede sandsynlighed for også at have været anbragt uden for hjemmet blandt børn og unge, der har mistet en forælder i løbet af barndom eller ungdom, kan hermed ikke forklare, hvorfor denne gruppe hyppigere begår lovovertrædelser. Det er kun blandt børn og unge, der *ikke* har været anbragt uden for hjemmet, at dem, der har mistet en forælder tidligt i livet, begår signifikant flere lovovertrædelser.

LITTERATUR

- Berg, L., M. Rostila & A. Hjern (2016): "Parental Death During Childhood and Depression in Young Adults – a National Cohort Study". *Journal of Child Psychology and Psychiatry* 57(9), s. 1092-1098.
- Berg, L., M. Rostila, J. Saarela & A. Hjern (2014): "Parental Death During Childhood and Subsequent School Performance". *Pediatrics* 133(4), s. 682-689.
- Draper, A. & M. Hancock (2011): "Childhood Parental Bereavement: The Risk of Vulnerability to Delinquency and Factors that Compromise Resilience". *Mortality* 16 (4), s. 285-306.
- Jakobsen, I.S. & E. Christiansen (2011): "Young People's Risk of Suicide Attempts in Relation to Parental Death: A Population-Based Register Study". *Journal of Child Psychology and Psychiatry* 52 (2), s. 176-183.
- Mack, K.Y. (2001): "Childhood Family Disruptions and Adult Well-Being: The Differential Effects of Divorce and Parental Death". *Death Studies* 25 (5), s. 419-443.
- Rostila, M., L. Berg, A. Arat, B. Vinnerljung & A. Hjern (2016): "Parental Death in Childhood and Self-Inflicted Injuries in Young Adults – a National Cohort Study from Sweden". *European Child and Adolescent Psychiatry* 25 (10), s. 1103-1111.
- Tyrka, A.R., L. Wier, L.H. Price, N.S. Ross & L.L. Carpenter (2008): "Childhood Parental Loss and Adult Psychopathology: Effects of Loss Characteristics and Contextual Factors". *International Journal of Psychiatry in Medicine* 38 (8), s. 329-344.
- Wilcox, H.C., S.J. Kuramoto, P. Lichtenstein, N. Långström, D.A. Brent & B. Runeson (2010): "Psychiatric Morbidity, Violent Crime, and Suicide Among Children and Adolescents Exposed to Pa-

rental Death”. *Journal of the American Academy of Child & Adolescent Psychiatry* 49 (5), s. 514-523.